

آداب السفر وأحكامه

**Етикет подорожі та її
положення**

Етикет подорожі та її положення

Хвала Аллагу, Господу світів, мир і благословення нашому Пророку Мухаммаду, його родині і всім сподвижникам.

А потім:

Це коротке послання про етикет подорожі та її положення, у якому ми прагнули роз'яснити більшість того, що потрібно мандрівникові.

І просимо Аллага, щоб вона була щирою заради Нього, і щоб принесла користь усім мусульманам!

Науковий комітет асоціації з поширення ісламських матеріалів різними мовами

Перше: Етикет подорожі

Тому, хто вирушає в подорож для здійснення хаджу або інших обрядів поклоніння, слід подбати про наступне і дії:

1. Він звертається до Аллага з істіхарою щодо часу, засобу пересування, супутника та напрямку дороги, якщо шляхів багато, і радиться в цьому з людьми досвіду та праведності. Що ж до хаджу та 'умри, то вони є благом, у якому немає сумніву. Опис істіхари такий: щоб він звершив два рак'ати, а потім звернувся з благанням (ду'а), переданим від Пророка, мир йому і благословення Аллага.

2. Кожний паломник, який здійснює хадж або 'умру, повинен мати намір у своєму хаджі та

‘умрі заради Аллага Всевишнього і наближення до Нього, та остерігатися наміру, пов’язаного з тлінними благами цього світу, хвастощами, здобуттям титулів, показухою та прагненням слави, адже це є причиною недійсності діяння і його неприйняття. Аллаг Всевишній сказав:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَٰهٌ وَجَدْتُ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

«Скажи: «Я всього на всього така ж людина, як і ви, але відкрито мені в одкровенні від Господа мого про те, що Бог ваш – Бог - Єдиний. І хто сподівається зустріти свого Господа і боїться Його покарання і сподівається на Його винагороду, то нехай здійснює праведні справи і нікого не долучає в поклонінні Господу своєму»» [Сура Аль-Каф (Печера): 110]. А в Священному хадісі сказано:

«أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَشِرْكُهُ».

"Сказав Аллаг, Благословенний і Всевишній: «В мене немає необхідності в співтоваришах та багатобожжі. Хто вчинить акт поклоніння, у якому долучить до Мене когось іншого, того Я залишаю — і його, і його багатобожжя»¹.

3. Кожний паломник, який здійснює хадж або ‘умру, повинен вивчити положення ‘умри та хаджу і положення подорожі до того, як

¹ Навів Муслім (2985).

вирушить, щоб не залишити обов'язок і не впасти в заборонене. Сказав Пророк, мир йому і благословення Аллага:

«مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ».

«Кому Аллаг побажає блага, тому Він дарує розуміння релігії»¹.

4. Кожний паломник або той, хто здійснює 'умру, повинен обрати дозволені кошти для свого хаджу та 'умри, адже Аллаг — Благий і приймає лише блага, і тому що заборонене майно є причиною невідповіді на благання.

5. Покаяння у всіх гріхах і ослухах, і якщо він має щодо людей утиски, то повинен повернути їх і звільнитися від них, отримавши їхнє прощення, чи це стосується честі, чи майна, чи іншого.

6. Кожному мандрівнику рекомендується заздалегідь скласти письмовий заповіт, у якому слід чітко зафіксувати всі наявні борги перед іншими людьми, а також власні вимоги до них. Сказав пророк Мухаммад, мир йому та благословення Аллага:

«مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ بَيْتَ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا وَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ»

«Хіба можна мусульманину, у якого є майно для заповіту, дозволити собі провести навіть дві ночі без належно оформленого письмового

¹ Навів аль-Бухарі (2738) й Муслім (1627).

заповіту?»¹ Тож мандрівнику слід не лише скласти заповіт, а й підкріпити його свідченням очевидців, щоб уникнути будь-яких сумнівів у майбутньому. Вкрай важливо закрити всі фінансові зобов'язання, виплативши наявні борги, та повернути майно, залишене вам на зберігання, їхнім законним власникам. Якщо ж виникає потреба залишити довірені речі у себе на час поїздки, це обов'язково має бути узгоджено з господарями майна.

7. Мандрівнику варто докласти зусиль, щоб обрати собі праведного супутника, особливо того, хто обізнаний у шаріатських науках, адже така компанія стає заporукою допомоги від Аллага. Це надійний захист від помилок і невігластва під час подорожі, хаджу чи умри, оскільки мудрий товариш завжди підкаже правильний шлях і підтримає у виконанні обов'язків, як сказав пророк Мухаммад, мир йому та благословення Аллага:

«الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يَخَالِلُ»;

«Людина дотримується релігії свого друга, а тому нехай кожен з вас уважно дивиться на тих, кого бере собі в друзі!»²; І відповідно до слів посланця Аллага, мир йому і благословення Аллага:

¹ Хадіс навів Абу Дауд (4833).

² Передали це Абу Давуд (4832) і ат-Тірмізі (2395).

«لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا».

«Не товаришуй ні з ким, окрім віруючого, і нехай не їсть твою їжу ніхто, окрім богобоязливого!»¹.

8. Бажано, щоб той, хто відправляється в подорож, попрощався зі своєю родиною, родичами, сусідами та друзями. Пророк, мир йому та благословення Аллага, сказав:

«مَنْ أَرَادَ أَنْ يُسَافِرَ فَلْيَقُلْ لِمَنْ يَخْلَفُ: أَسْتَوِدِعُكُمْ اللَّهَ الَّذِي لَا يُضِيعُ وَدَائِعَهُ».

«Той, хто збирається в подорож, нехай скаже тим, кого залишає: "Ввіряю вас Аллагу, у якого не пропадає віддане Йому на зберігання!"»² І пророк Мухаммад, мир йому і благословення Аллага, прощався зі своїми сподвижниками, коли хтось із них збирався в подорож, кажучи:

«أَسْتَوِدِعُ اللَّهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ».

«Ввіряю Аллагу твою релігію, і твою вірність, і результат твоєї справи!»³ Посланець Аллага, мир йому і благословення Аллага, казав тим, хто просив у нього поради з подорожуючих:

«رَوَدَكَ اللَّهُ النَّفْقَى، وَغَفَرَ ذَنْبَكَ، وَيَسَّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ»

«Нехай Аллаг наділить тебе богобоязливістю, простить твій гріх і полегшить тобі добро, де б ти не був!»⁴ І прийшов один чоловік до пророка,

¹ Передав це ат-Табарані (823).

² Передав Ахмад у своєму «Муснаді», під номером (4524).

³ Передав це ат-Тірмізі (3444).

⁴ Передав Ахмад у своєму «Муснаді», під номером (9724).

мир йому і благословення Аллага, бажаючи вирушити в подорож, і сказав: «О, посланцю Аллага, дай мені пораду», і він, мир йому і благословення Аллага, відповів:

«أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ» فَلَمَّا مَضَى قَالَ: «اللَّهُمَّ ارْزُ لَه الْأَرْضَ، وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ».

«Я закликаю тебе боятися Аллага і проголошувати "Аллагу акбар" під час кожного підйому вгору». І коли той відправився, сказав: «О Аллаг, скороти для нього землю і полегши йому подорож»¹.

9. Він не повинен брати з собою у подорож дзвін, сопілки та собаку; згідно з хадісом від Абу Гурайри, нехай буде задоволений ним Аллаг, що Посланець Аллага, мир йому і благословення Аллага, сказав:

«لَا تَصْحَبُ الْمَلَائِكَةُ رُفْقَةً فِيهَا كَلْبٌ وَلَا جَرَسٌ».

«Ангели не супроводжують людей, серед яких є собака або дзвіночок»².

10. Якщо чоловік має намір вирушити в подорож з однією зі своїх дружин, а у нього їх більше однієї, то він проводить жеребкування між ними, і та дружина, на яку випаде жереб, вирушає з ним. Як сказано в хадісі від Айші, нехай буде задоволений нею Аллаг:

¹ Навів Муслім (2113).

² Навів цей хадіс аль-Бухарі (2593) та Муслім (2770).

«كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَرَادَ سَفَرًا أَفْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ، فَأَيْثُھُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ».

«Посланець Аллага, мир йому і благословення Аллага, коли збирався в подорож, кидав жереб між своїми дружинами, і та, на яку випадав жереб, вирушала з ним».¹

11. Рекомендується вирушати в подорож у четвер зранку, якщо це можливо, адже так робив пророк Мухаммад, мир йому і благословення Аллага. Сказав Кааб ібн Малик, нехай буде задоволений ним Аллаг:

«أَلْقَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ إِذَا خَرَجَ فِي سَفَرٍ إِلَّا يَوْمَ الْخَمِيسِ».

«Рідко коли посланець Аллага, мир йому і благословення Аллага, вирушав у подорож в інший день, окрім четверга»².

12. Рекомендується вимовляти слова звернення до Аллага при виході з дому, як під час подорожі, так і в інших випадках, кажучи при виході:

«بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أَضِلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلِمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ».

«О Аллаг, я вдаюся до Твого захисту від того, щоб збитися самому або збити когось, щоб не помилитися і не бути введеним у помилку, щоб не вчинити несправедливість і не зазнати її, і

¹ Хадів навів аль-Бухарі (2949).

² Хадіс навів Абу Дауд (5094).

щоб не поводитися невігласним чином і щоб не чинили так зі мною» (Бісмі-Лягі, таваккяльту 'аля Лягі, ва ля хауля ва ля куввата ілля бі-Ляг, Аллагумма інні 'аузу бікя ан адилля ау удалля ау азілля ау узалля ау азліма ау узляма ау аджгала ау юджгала 'аляйя)¹.

13. Рекомендується промовити слова звернення до Аллага перед вирушенням у подорож, коли сідаєш на верхову тварину, в автомобіль, літак чи інший транспортний засіб, сказавши:

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ يَقُولُ: {سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ} [الزخرف: 14] اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ، وَسَوْءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ...».

«Аллагу акбар, Аллагу акбар, Аллагу акбар, потім він каже: {Субхана-лязі саххара ляна газа уа ма кунна лягу мукрінін} (Преславен Той, Хто підкорив нам це, тоді як ми не були спроможні на це!) {Уа інна іля Раббіна лямункалібун} (І, воістину, до нашого Господа ми неодмінно повернемося!) [аз-Зухруф: 14]. Аллагумма, інна нас'алю-кя фі сафаріна газа аль-бірра уа-т-таква, уа мін аль-'амалі ма тарда. Аллагумма, гаввін 'аляйна сафаріна газа, уа-тві 'анна

¹ Слова "ва'саі-с-сафарі" означають складність подорожі. Джерело: «Роз'яснення значень Сахіхів» (Аль-Іфсах ан маані ас-сіхак) (4/284).

бу'дагу. Аллагумма, анта-с-сагіб фі-с-сафарі уа-ль-халіфату фі-ль-аглі. Аллагумма, інні а'узу бі-кя мін ва'саі-с-сафарі¹, уа ка'абаті-ль-манзарі², уа су'і-ль-мункалябі³ фі-ль-малі уа-ль-аглі...». (О Аллаг, ми просимо Тебе в цій нашій подорожі благочестя і богобоязливості та таких справ, якими Ти будеш задоволений. О Аллаг, полегши нам цю подорож і скороти для нас її відстань. О Аллаг, Ти — Супутник у подорожі і Намісник щодо сім'ї. О Аллаг, я вдаюся до Твого захисту від труднощів подорожі, від сумного вигляду і від лихого повернення щодо майна та сім'ї.)⁴.

14. Бажано, щоб мандрівник не виходив у подорож сам без супутників; як сказав пророк Мухаммад, мир йому та благословення Аллага:

«لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمَ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ».

«Якби люди знали, що я знаю про небезпеку самотності, ніхто б не подорожував вночі наодинці»⁵.

15. Тим, хто виходять в подорож бажано призначити одного з-поміж себе старшим (аміром), щоб це сприяло їхній єдності,

¹ Слова "ва кяабаті-ль-манзарі" означають неналежний вигляд та пригніченість від смутку. Джерело: «Роз'яснення значень Сахіхів» (Аль-Іфсах ан маані ас-сіхах) (4/284).

² Слова "мункалябі " означають повернення. Джерело: «Роз'яснення значень Сахіхів» (Аль-Іфсах ан маані ас-сіхах) (4/284).

³ Передав Ахмад у своєму «Муснаді», під номером (6374).

⁴ Хадіс навів аль-Бухарі (2998).

⁵ Передав хадіс Абу Давуд (2608).

зміцнювало їхню згуртованість та допомагало краще досягти мети їхньої подорожі, як сказав пророк Мухаммад, мир йому і благословення Аллага:

«إِذَا خَرَجَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ».

«Коли троє вирушають у подорож, то нехай призначать одного з них аміром.»¹

16. Щоб він дбав про виконання того, що Аллаг зробив для нього обов'язковим із покор, уникав забороненого і мав благородні моральні якості; допомагав тому, хто потребує допомоги та підтримки, передавав знання тому, хто їх шукає і потребує, і був щедрим у своєму майні, витрачаючи його на користь своїх справ і справ своїх братів та їхніх потреб.

17. Готуючись до подорожі, важливо забезпечити себе достатньою кількістю коштів, щоб бути готовим до будь-яких непередбачених витрат чи змін у планах.

18. В усьому цьому йому варто бути привітним, добродушним і прагнути приносити радість своїм супутникам, щоб бути приятним до них і щоб вони тягнулися до нього з симпатією.

19. Слід набратися терпіння і бути готовим до грубості товаришів і їхньої незгоди з його думкою, і поводитися з ними найкращим

¹ Передав Ахмад у своєму «Муснаді» (17736).

чином, щоб залишатися шанованим серед них і поважним у їхніх очах.

20. Рекомендується, коли мандрівники зупиняються на нічліг, трималися разом, адже деякі з сподвижників Пророка, мир йому і благословення Аллага, коли зупинялися на нічліг, розходилися по ущелинах і долинах, на що він сказав, мир йому і благословення Аллага:

«إِنَّ تَفَرُّقَكُمْ فِي الشَّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ إِنَّمَا ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ»

«Воістину, ваш розбрат у долинах і ущелинах — це від шайтана»¹, і після цього вони зібралися разом так, що якби на них розстелили покривало, воно б їх вмістило.

21. Рекомендується мандрівнику, коли він зупиняється в якомусь місці під час подорожі або в будь-якому іншому місці, звертатися до Аллага з мольбою, як це робив пророк Мухаммад, мир йому і благословення Аллага:

«أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ»

«А'узу бі-каліматі-ллягі ат-тамматі мін шаррі ма халяк» (Вдаюся до досконалих слів Аллага за захистом від зла того, що Він створив)². Бо якщо він скаже це, то ніщо не зашкодить йому, поки він не покине цього місця.

22. Мандрівнику рекомендується виголошувати такбір, словами «Аллагу Акбар»

¹ Навів Муслім (2708).

² Навів цей хадіс аль-Бухарі (2994).

коли він піднімається на височини, і прославляти Аллага, словами «Субхана-Ллаг», коли спускається в низини та долини, як сказав Джабір, нехай буде задоволений ним Аллаг: «Коли ми піднімалися, ми звеличували Аллага такбіром, а коли спускалися, ми прославляли Його».¹ Але не потрібно викрикувати такбір занадто голосно, адже він сказав, мир йому та благословення Аллага:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ ارْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُم لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا إِنَّهُ مَعَكُمْ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ».

«О люди! Заспокойтеся, адже ви не звертаєтеся до глухого чи відсутнього. Воістину, Він з вами, Він — Всечуючий, Близький».²

23. Бажано вирушати в дорогу вночі, особливо на її початку; як сказав пророк Мухаммад, мир йому та благословення Аллага:

«عَلَيْكُمْ بِالذَّلْجَةِ؛ فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطَوَّى بِاللَّيْلِ».

«Вирушайте в дорогу вночі, бо, воістину, вночі земля згортається».³

24. В подорожі бажано часто звертатися до Аллага з мольбами, згідно зі словами пророка, мир йому та благословення Аллага:

«ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ».

¹ Навів цей хадіс аль-Бухарі (2993).

² Хадіс навів Абу Дауд (2571).

³ Навів Ахмад у своєму «Муснаді» (10771).

«Три мольби благання які обов'язково будуть прийняті: молитва пригнобленого, молитва подорожуючого та молитва батька за свою дитину»¹.

Друге: Чистота у подорожі

Мандрівник повинен дбати про свою чистоту, здійснюючи ритуальне мале омовіння (вуду) від малого осквернення та повне омовіння (гусль) від великого осквернення.

Якщо він не знайде води або матиме лише її малу кількість, яка буде необхідною йому для приготування їжі та пиття, то він може здійснити таяммум.

Спосіб виконання таяммуму: вдарити руками по землі, після чого протерти ними обличчя та кисті рук.

Таяммум є тимчасовим очищенням, тому, як тільки з'являється вода, воно втрачає силу, і мусульманин зобов'язаний використовувати воду. Якщо він зробив таяммум через велике осквернення, а потім знайшов воду, він зобов'язаний зробити гусль (повне омовіння). І так само, якщо він зробив таяммум після вбиральні, а потім знайшов воду, він

¹ Передав це аль-Базар у своєму «Муснад» (10068).

зобов'язаний зробити вуду (мале омовіння). У хадісі сказано:

«الصَّعِيدُ الطَّيِّبُ وَضُوءُ الْمُسْلِمِ وَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ عَشْرَ سِنِينَ، فَإِذَا وَجَدَ الْمَاءَ فَلْيَتَوَّأَلَهُ، وَلْيَمْسَهُ بِشَرَّتِهِ».

«Чиста земля — це омовіння мусульманина, навіть якщо він не знайде води протягом десяти років. Але якщо він знайде воду, то нехай побоїться Аллага і нехай торкнеться нею своєї шкіри»¹.

Протирання шкіряних шкарпеток (хуффів) встановлено Кораном, Сунною та одностайною думкою (іджма) вчених Аглю-Сунни.

Для протирання шкіряних шкарпеток подібного до них, встановлені певні умови:

1. Хуффи або матерчаті шкарпетки повинні бути дозволеними та очищеними від нечистот.

2. Їх було одягнуто на ноги в стані ритуальної чистоти.

3. Вони повинні повністю закривати ту ділянку, яка підлягає омовінню.

4. Протирання дозволене лише у стані малого осквернення, тобто після того, що порушує звичайне омовіння (вуду). Тому не дозволяється протирати хуффи у стані великого осквернення або в інших випадках, які вимагають повного омовіння (гусль),

¹ Цей хадіс навели аль-Бухарі (1804) й Муслім (1927).

5. Протирання має здійснюватися у встановлений Шаріатом час, який становить один день і ніч для того, хто знаходиться в своїй місцевості і три дні і ночі для того, хто подорожує. Цей період, згідно з правильним підходом, починається з першого протирання після малого омивання (вуду') і закінчується через двадцять чотири години для осілої людини, та через сімдесят дві години для мандрівника.

Протирання хуффів стає недійсним у разі настання однієї з трьох причин:

1. Якщо відбулося те, що потребує повного омовіння, як-от стан великого осквернення (джанаба), в такому випадку протирання хуффів стає недійсним і необхідно здійснити повне омовіння.

2. Якщо зняти їх після обтирання.

3. Якщо закінчився термін, встановлений Шаріатом, то обтирання стає недійсним.

Третє: Положення щодо скорочення молитви у подорожі

Скорочення молитви під час подорожі є кращим, ніж її повне виконання, проте, якщо мандрівник звершить чотириракаатну молитву повністю у чотири ракаати, його молитва буде

дійсною, хоча він і вчинить всупереч тому, що є кращим і ближчим до Сунни.

Мандрівник має право скорочувати молитву після того, як він остаточно виїде за межі свого селища або міста, і це думка більшості вчених.

Якщо людина вирушила в дорогу вже після того, як настав час молитви, вона все одно має право її скоротити, оскільки набула статусу подорожнього до того, як цей час закінчився.

Що стосується об'єднання молитв Зухр та Аср, а також Магріб та Іша, то це є сунною для мандрівника за наявності потреби, коли він перебуває в активному русі і продовжує свій шлях. В такому разі він може обрати те, що є зручнішим для нього, між об'єднанням молитв в період першої молитви або другої.

А якщо мандрівник не відчуває потреби в об'єднанні молитв, то йому не слід їх об'єднувати — наприклад, коли він зупинився в певному місці та не збирається вирушати далі до настання часу другої молитви, то в такому разі краще не об'єднувати, оскільки в цьому немає необхідності. Саме тому пророк Мухаммад, мир йому і благословення Аллага, не об'єднував молитви, коли перебував у Міна під час прощального Хаджу, бо в цьому не було потреби.

Що стосується добровільних додаткових молитв, то мандрівник може виконувати ті ж

додаткові молитви, які він виконував до подорожі, такі як молитва Духа, нічні молитви, Вітр та інші добровільні молитви. Проте, згідно з Сунною, йому не слід виконувати закріплені сунни-раватіб для молитви Зугр, Магріб та Іша.

Дозволяється звершувати добровільні додаткові молитви, перебуваючи в транспортному засобі під час подорожі: у літаку, автомобілі, на судні чи в інших засобах пересування. Що ж стосується обов'язкової молитви, то для її звершення необхідно вийти з транспорту, окрім випадків, коли це неможливо зробити.

Молитва мандрівника за імамом, який не подорожує, є дійсною, і мандрівник завершує молитву так само, як і його імам, без скорочення, незалежно від того, чи застав він на всю молитву від початку, чи встиг тільки на останній ракаат, чи навіть менше. Навіть якщо він приєднався до імама під час останнього ташаггуду перед салямом, він то повинен виконати молитву повністю, без скорочень. Це є правильною думкою серед вчених.

Четверте: Етикет повернення з хаджу, умри чи подорожі

Слід поспішати з поверненням і не затримуватися в подорожі без потреби, як

сказав пророк Мухаммад, мир йому і благословення Аллага:

«السَّقَرُ قُطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَتَوَمُّهُ، فَإِذَا قَضَى نَهْمَتَهُ فَلْيُعْجِلْ إِلَى أَهْلِهِ».

«Подорож — це частина страждання, вона позбавляє когось з вас їжі, питва і сну. Тож коли він завершить свою справу, нехай поспішає до своєї родини»¹.

Якщо мандрівник вирішить повертитися додому, то під час посадки в транспортний засіб йому слід прочитати дуа подорожі, додавши до нього слова:

«أَيُّوْنَ تَأَيُّوْنَ عَابِدُوْنَ لِرَبِّنَا حَامِدُوْنَ».

«Айібуна, та'ібуна, 'абідуна лі-Раббі-на хамідуна!» (Ми повертаємося, каємося, поклоняємося, і славимо нашого Господа)².

Бажано, щоб він, повертаючись з подорожі, промовляв те, що передано від пророка Мухаммада, мир йому і благословення Аллага, який, коли повертався з битви, хаджу або умири, промовляв такбір на кожному підвищенні землі тричі, а потім говорив:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ،
أَيُّوْنَ، تَأَيُّوْنَ، عَابِدُوْنَ، سَاجِدُوْنَ، لِرَبِّنَا حَامِدُوْنَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ، وَنَصَرَ
عَبْدُهُ، وَهَرَمَ الْأَحْرَابَ وَحْدَهُ».

¹ Хадіс навів аль-Бухарі (1797) та Муслім (1342).

² Навів хадіс аль-Бухарі, під номером (4116).

«Ля іляга ілля Ллагу, вагдагу ля шаріка лягу. Лягу ль-мульку ва лягу ль-хамду ва гуа 'аля куллі шай'ін кадір. Айбуна, таїбуна, 'абідуна, сажідуна, лі-раббіна хамідуна. Садака Ллагу ва'дагу, ва насара 'абдагу, ва газам а-хзаба вагдагу. (Немає істинного божества, крім Аллага, Єдиного, у Якого немає співтоваришів. Йому належить уся влада, і Йому — вся хвала, і Він — Могутній над кожною річчю. Ми повертаємося, каємося, поклоняємося, схиляємося в земних поклонах і славимо нашого Господа. Аллаг стримав Свою обіцянку, допоміг Своєму рабу і Один розбив ворожі війська)»¹

Рекомендується, коли він побачить своє місто, сказати:

«أَيُّوْنَ تَأْتِيُوْنَ عَابِدُوْنَ لِرَبِّنَا حَامِدُوْنَ»

«Айїбуна, та'їбуна, 'абідуна лі-Раббі-на хамідуна! (Ми повертаємося, каємося, поклоняємося, і славимо нашого Господа)»², І повторює це, поки не увійде в своє місто, як робив пророк, мир йому і благословення Аллага.

Не слід повертатися до своєї родини вночі без потреби, якщо мандрівник був довго відсутнім, хіба що він попередив їх про це і

¹ Навів цей хадіс аль-Бухарі (1797) й Муслім (1342).

² Навів цей хадіс Муслім (715).

повідомив час свого нічного прибуття. Це пов'язано з заборонаю пророка Мухаммада, мир йому і благословення Аллага, щодо такого вчинку. Джабір бін Абдуллаг, нехай буде задоволений Аллаг ними обома, сказав:

«نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا».

«Посланець Аллага, мир йому і благословення Аллага, заборонив чоловікові повертатися до своєї родини вночі»¹. І в цьому є мудрість, як пояснюється в іншій передачі цього хадісу:

«حَتَّى تَمْتَشِطَ الشَّعِثَةَ، وَتَسْتَجِدَّ الْمَغِيْبَةَ».

«...доки не розчешеться розпатлана², і не підготується зустріти чоловіка, після його довгої відсутності»³, а в іншій версії:

«نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا، يَتَحَوَّنُهُمْ أَوْ يَلْتَمِسُ عَثْرَاتِهِمْ».

«Посланець Аллага, мир йому і благословення Аллага, заборонив чоловікові несподівано приходити до своєї родини вночі, підозрюючи їх або вишукуючи їхні помилки».⁴

¹ «розпатлана (الشَّعِثَةُ)»: та, що давно не користувалася олією для волосся та гребінцем; і «підготується зустріти чоловіка (الاستعداد)»: за допомогою використання бритви; і «після його довгої відсутності (المغيبه)»: та, чий чоловік був довго відсутнім. Ат-Тахрір фі Шарх Сахіх Муслім - аль-Асбагані (с. 292).

² Хадіс навів ан-Насаї (9099).

³ Навів Муслім (715).

⁴ Навів цей хадіс Муслім (2428).

Тому, хто повертається з подорожі, бажано спочатку зайти до мечеті, що розташована поблизу, і здійснити в ній молитву у два ракаати, наслідуючи приклад пророка, мир йому і благословення Аллага.

І бажано йому, повертаючись з подорожі, бути добрим до дітей зі своєї родини та сусідів, а також добре ставитися до них, коли вони його зустрічають. Передається від Ібн Аббаса, нехай буде задоволений ними Аллаг, що коли пророк Мухаммад, мир йому і благословення Аллага, прибув до Мекки, його зустріли хлопчики з роду Абд аль-Мутталіба, і він взяв одного перед собою, а іншого позаду. І сказав Абдулла Ібн Джафар, нехай буде задоволений ним Аллаг:

"كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ تَلَّقَى بَنَاءً، قَالَ: فَتَلَّقَى بِي وَبِالْحَسَنِ أَوْ بِالْحُسَيْنِ، قَالَ: فَحَمَلَ أَحَدَنَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَالْأُخَرَ خَلْفَهُ حَتَّى دَخَلْنَا الْمَدِينَةَ".

«Коли Пророк, мир йому та благословення Аллага, повертався з подорожі, нас виводили йому назустріч. Одного разу мене та Хасана або Хусейна вивели зустрічати його, і він посадив одного з нас перед собою, а іншого — позаду себе, і так ми їхали, поки не заїхали в Медіну»¹

Бажано дарувати подарунки, оскільки це здобрує серця та допомагає подолати будь-яку неприязнь між людьми. Також бажано приймати подарунки і віддячувати за них, і

¹ Передав хадіс аль-Байгаки у «Сунан аль-Кубра» (11946).

небажано відмовлятися від них без вагомої шариатської причини. Аллаг наділив цей простий жест здатністю зміцнювати братерські узи, і саме тому Пророк, мир йому та благословення Аллага, сказав:

«تَهَادُّوا تَحَابُّوا».

«Даруйте один одному подарунки — і ви полюбите один одного»¹. Подарунки є однією з причин досягнення любові між мусульманами.

Коли мандрівник повертається до своєї країни, рекомендується обійматися, як це було встановлено від сподвижників пророка, мир йому і благословення Аллага, як сказав Анас, нехай буде задоволений ним Аллаг: «Коли вони зустрічалися, обмінювалися рукостисканням, а коли поверталися з подорожі, обіймалися»².

Мир і благословення нашому пророку Мухаммаду.

¹ Навів цей хадіс ат-Табарані в «Аль-Аусат» (97).

² Навів цей хадіс аль-Бухарі (3116) й Муслім (100).

Index

Етикет подорожі та її положення	2
Перше: Етикет подорожі	2
Друге: Чистота у подорожі	14
Третє: Положення щодо скорочення молитви у подорожі	16
Четверте: Етикет повернення з хаджу, умри чи подорожі	18